

Bezuinigen of niet bezuinigen, dat is de échte kwestie bij de Statenverkiezingen

Posted on 8 maart 2023 by Menno Tamminga

Daar keek ik wel van op. In een reportage in NRC over de verkiezingscampagne voor de Provinciale Staten zei Caroline van de Plas, Tweede Kamerlid van de BoerBurgerBeweging (BBB): 'We vinden net als de SP dat de energiebedrijven genationaliseerd moeten worden, maar we willen ook minder regels voor mkb'ers en minder lasten.' Dat laatste voldeed wel aan mijn beeld van de partij, maar dat eerste….

Grote ondernemingen zijn in Nederland verschoppelingen geworden. Dat is inmiddels een vaststaand feit. Waarom? Multinationals denken alleen aan hun aandeelhouders, ze betalen de top excessieve beloningen, ze bedelen bij de overheid voor geld voor schone investeringen en als ze niet krijgen wat ze willen dreigen ze met verplaatsing van hun hoofdkantoor naar het buitenland (baggeraar Boskalis) of ze doen het (Shell, Unilever).

Door de berichten van vette winstgroei in 2022 is daar een argument bijgekomen. 'Ze' maken hun hoge winsten over de ruggen van de consument. Nergens is dat sentiment zo vurig als bij de energiebedrijven. De SP is de partij die hiermee de boer opging. Bij de financiële beschouwingen van afgelopen najaar diende SP-kamerlid Mahir Alkaya een motie in om de energiebedrijven te nationaliseren. Hij haalde het niet. Een van de 56 voorstemmers was BBB.

Nationalistisch links

Dat was begin oktober. Hoe zouden de krachtsverhoudingen in de Tweede Kamer nu zijn? Natuurlijk, zonder verkiezingen zijn het alleen maar peilingen. Maar toch… In de meest recente peiling van Ipsos (27 februari) hebben de partijen die vóór de nationalisatiemotie stemden inmiddels 75 zetels. Met deze virtuele uitslag is nationalisatie van de energiebedrijven niet op handen, maar de groei van de vóórstemmers is een trend om rekening mee te houden. Het is een trend die je *nationalistisch links* kunt noemen.

Nationalistisch links klinkt als een tegenstelling, want traditioneel links is juist internationaal georiënteerd. De Internationale was niet voor niets het lijflied van de socialistisch beweging.

Maar de klassieke sociaaleconomische tegenstelling tussen rechts (meer markt) en links (meer staatsingrijpen) doet er tegenwoordig minder toe omdat er een nieuwe is bijgekomen: heb je als burger een nationale of juist een ínternationale oriëntatie? Dat bepaalt opvattingen over onderwerpen als immigratie en of je voor of tegen meer Europese regelgeving bent.

Vroeger kon je links, rechts of midden kiezen, meer smaken waren er niet. Nu kun je ook nationalistisch links (of rechts) stemmen. En dan kan je, zoals BBB, nationalistisch links zijn met nationalisatie van energiebedrijven, maar ook traditioneel rechts met een pleidooi voor minder regels.

De oproep tot nationalisatie, de wens om energie in eigen hand te nemen, staat niet op zichzelf. Het raakt aan een nog dieper verlangen in een breed deel van de samenleving. Het verlangen naar de 'ouderwetse' verzorgingsstaat. Sommige mensen doen het af als nostalgie, maar het is een krachtig verlangen. Dat zie je niet alleen in politieke peilingen, maar ook in de onderzoeken naar de opvattingen van burgers die het Sociaal en Cultureel Planbureau uitvoert.

Déjà vu partij

Wat betekenen deze twee trends van nationalistisch links én vijandigheid tegenover grote ondernemingen politiek gezien? De VVD profileert zich als de déjà vu partij. In de eerste plaats omdat de VVD een traditioneel profiel kiest: leve de grote bedrijven. De partij heeft bij deze verkiezingen twee boegbeelden die synoniem zijn met de belangen van grote ondernemingen.

Aan premier Mark Rutte, ooit werkzaam bij Unilever, kleeft het debacle van zijn soloactie om de dividendbelasting voor multinationals af te schaffen. Lijsttrekker Edith Schippers is een topmanager van multinational DSM die met zijn hoofdkantoor van Heerlen naar Zwitserland verhuist.

Aan Schippers kleeft het achterhouden van een analyse over het DSM-pensioenfonds waarvan zij voorzitter was. Het fonds had beter verdiend, maar DSM betaalde lage pensioenpremies en keek meer naar de belangen van beleggers dan naar die van zijn gepensioneerden. Kortom: werkgever DSM vrat aan de verzorgingsstaat die (oud)werknemers koesteren.

Meer of minder uitgeven?

Het tweede obstakel voor de VVD heeft te maken met de economische situatie. Donderdag (9 maart) publiceert het Centraal Planbureau (CPB) zijn actuele economische ramingen. Dat zijn bouwstenen voor de rijksbegroting van 2024.

Gezien de oververhitting van de economie, de hoge inflatie, de terugval van de koopwoningenmarkt en de onzekere export lijkt moet de overheid rekening houden met lagere economische groei, terwijl ook nog financiële dekking gevonden moet worden voor het begrotingsgat dat is geslagen door het prijsplafond voor gas en stroom. Weet u nog? Een idee van de ‘linkse wolk’ (PvdA, GroenLinks) waar Rutte zich nu zo tegen afzet.

Met minder economische groei én die onbetaalde rekening, kan het kabinet niet meer alle plannen financieren. Vandaar dat VVD-lijsttrekker Schippers in een interview met nu.nl hamerde op minder uitgaven van álle departementen terwijl Attje Kuiken (PvdA) en Jesse Klaver (GroenLinks) bij voorbaat bezuinigingen uitsluiten. Snijden in sociale uitkering en AOW zijn bezuinigingen waar linkse én nationalistisch linkse partijen een hekel aan hebben.

Het idee dat het duo Rutte/Schipper vanuit hun internationaal rechtse oriëntatie bezuinigingen aanprijst, want het moet ook van de Europese begrotingsregels, maakt het alleen maar onverteerbaarder. In 2012 stapte de PVV juist daarom uit de gedoogrol in het eerste kabinet-Rutte.

Het duo Kuiken/Klaver weet de oplossing wel: verhoog de belasting voor multinationals, zeiden ze in een interview met nu.nl.

Bezuinigen of hoge overheidsuitgaven behouden? De keuze klinkt vertrouwd. Het was de inzet van de politieke strijd tussen 2009 en 2015. Dus de verkiezingen voor de Staten zijn woensdag 15 maart, maar de verkiezingen voor de Tweede Kamer in 2025 beginnen deze week al met de ramingen van het CPB.

Menno Tamminga *is sinds de zomer van 2022 economisch columnist van Wynia's Week. Eerder was hij redacteur en columnist van het Financieele Dagblad en NRC Handelsblad.*

Wynia's Week *wordt mogelijk gemaakt door de vrijwillige betaalde abonnementen van de lezers. Doet u al mee? Doneren aan Wynia's Week kan* ***HIER****. Hartelijk dank!*